

Οικονομική κρίση και φορολογική συμμόρφωση εταιρειών

Ευάγγελος Κουμανάκος

Εργαστήριο Οικονομικής Ανάλυσης και Πολιτικής

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

1st Preveza Summer School/ History and Economy (HISEC)

7-10 Ιουλίου 2022

ΔΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ

Η έννοια της φορολογικής συμμόρφωσης στις επιχειρήσεις

Μέτρηση «μη-συμμόρφωσης»

Στοιχεία για τις ελληνικές επιχειρήσεις κατά την περίοδο 1999-2018

Συμπεράσματα

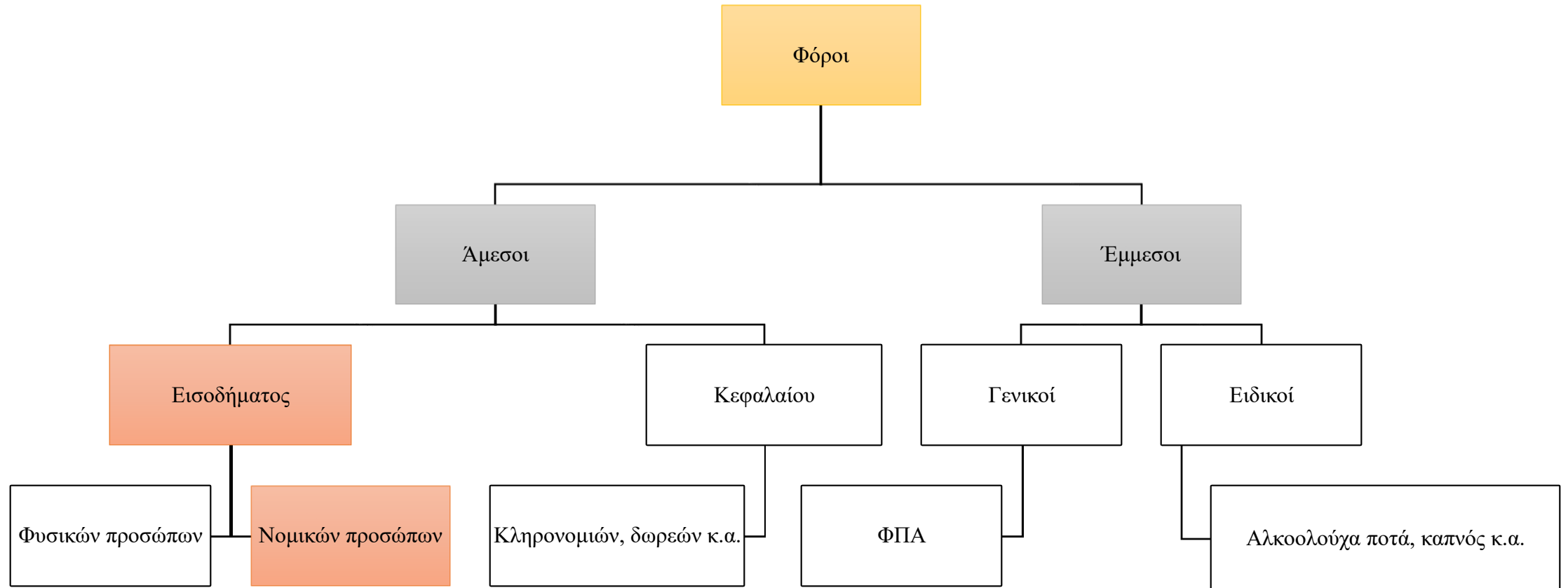
Φορολογία

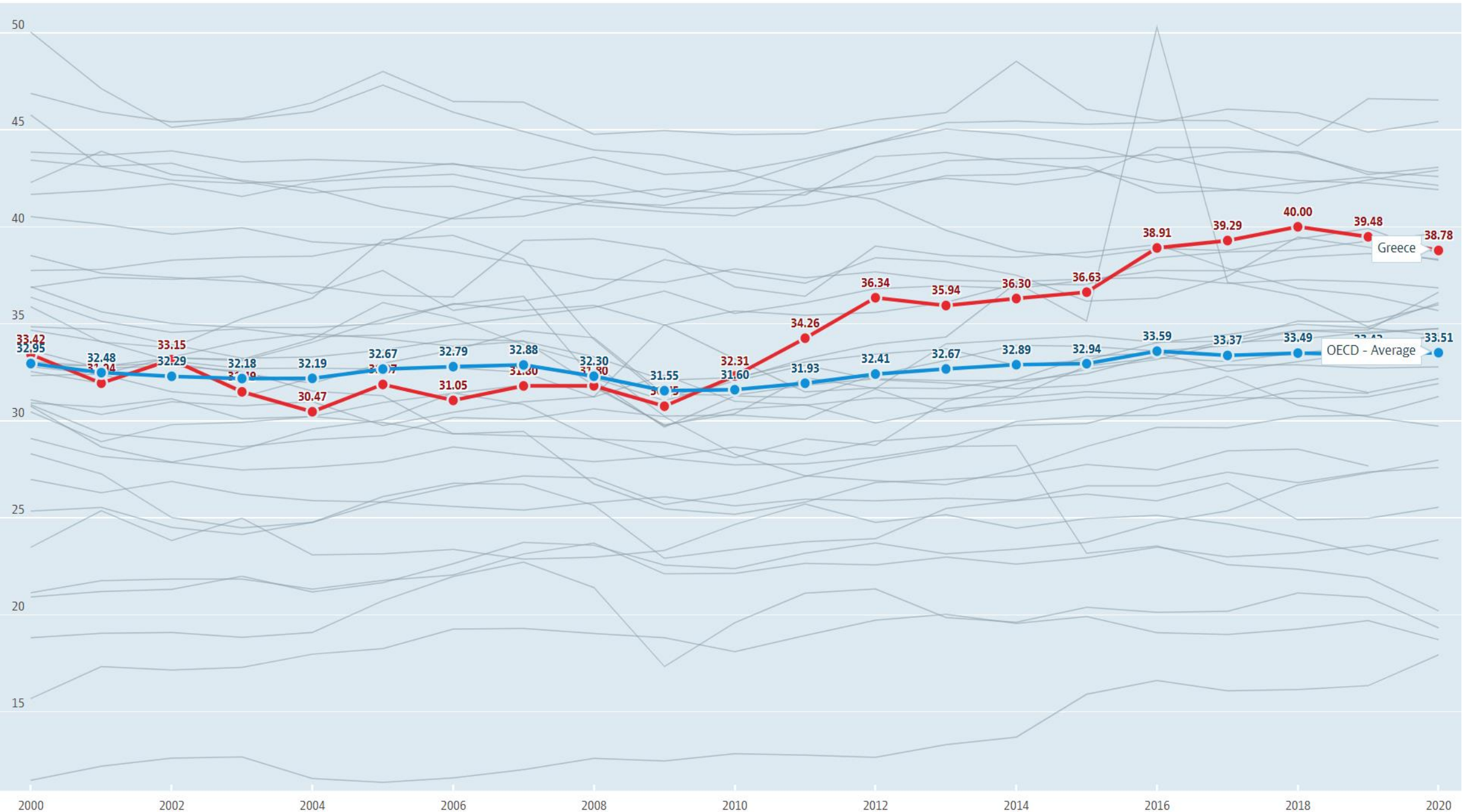
Η έννοια του φόρου έχει απασχολήσει διαχρονικά την ανθρωπότητα. Ο Βενιαμίν Φραγκλίνος αναφέρει ότι *«Τίποτα στη ζωή δεν είναι σίγουρο, εκτός από το θάνατο και τους φόρους»*

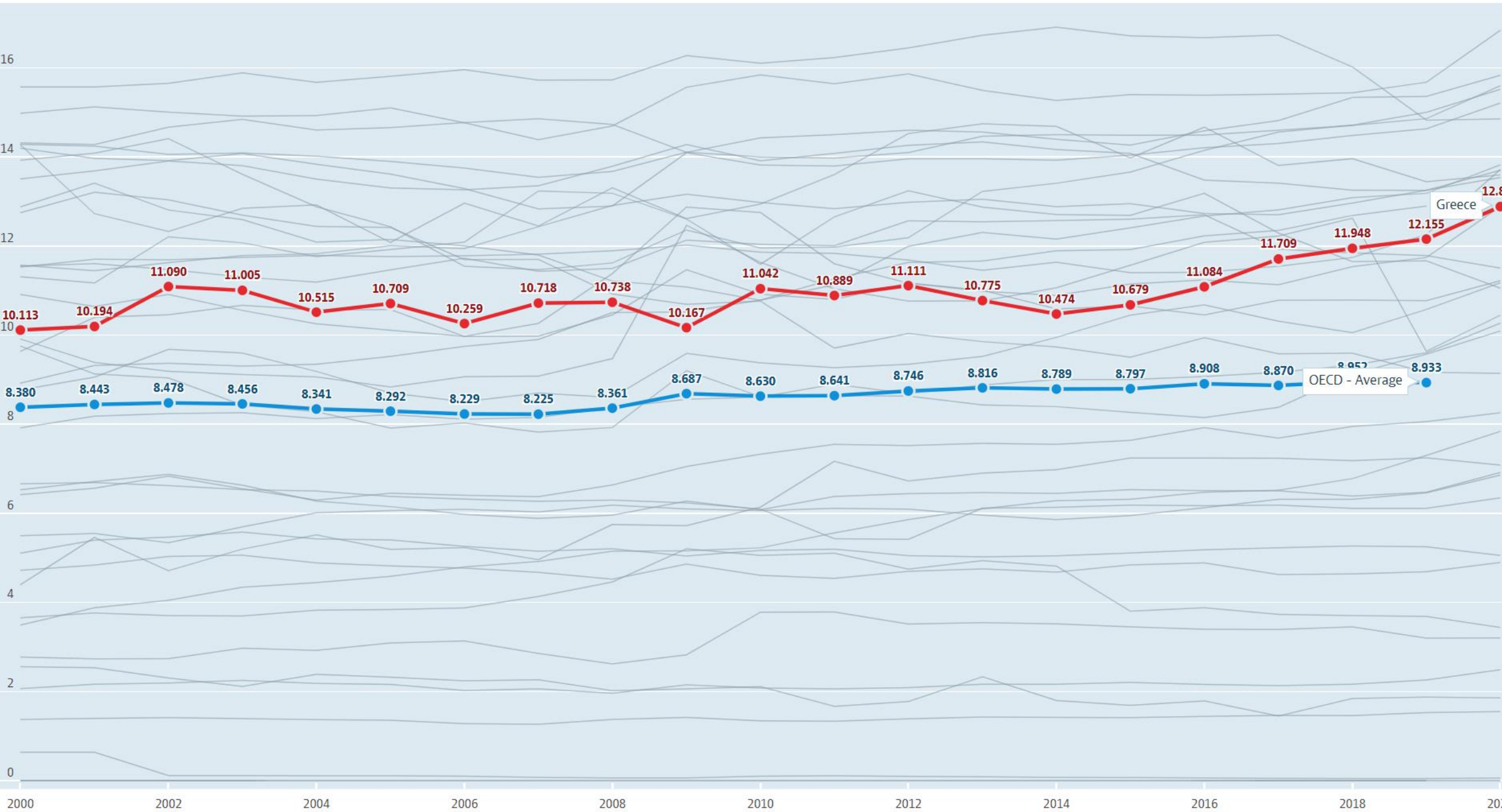
Ο Νομπελίστας οικονομίας Maurice Allais αναφέρει ότι *«ο φόρος είναι το αντάλλαγμα που πληρώνει ο πολίτης για τις υπηρεσίες που το κράτος προσφέρει σε όλους τους πολίτες, υπηρεσίες που συνήθως είναι τα δημόσια αγαθά»*.

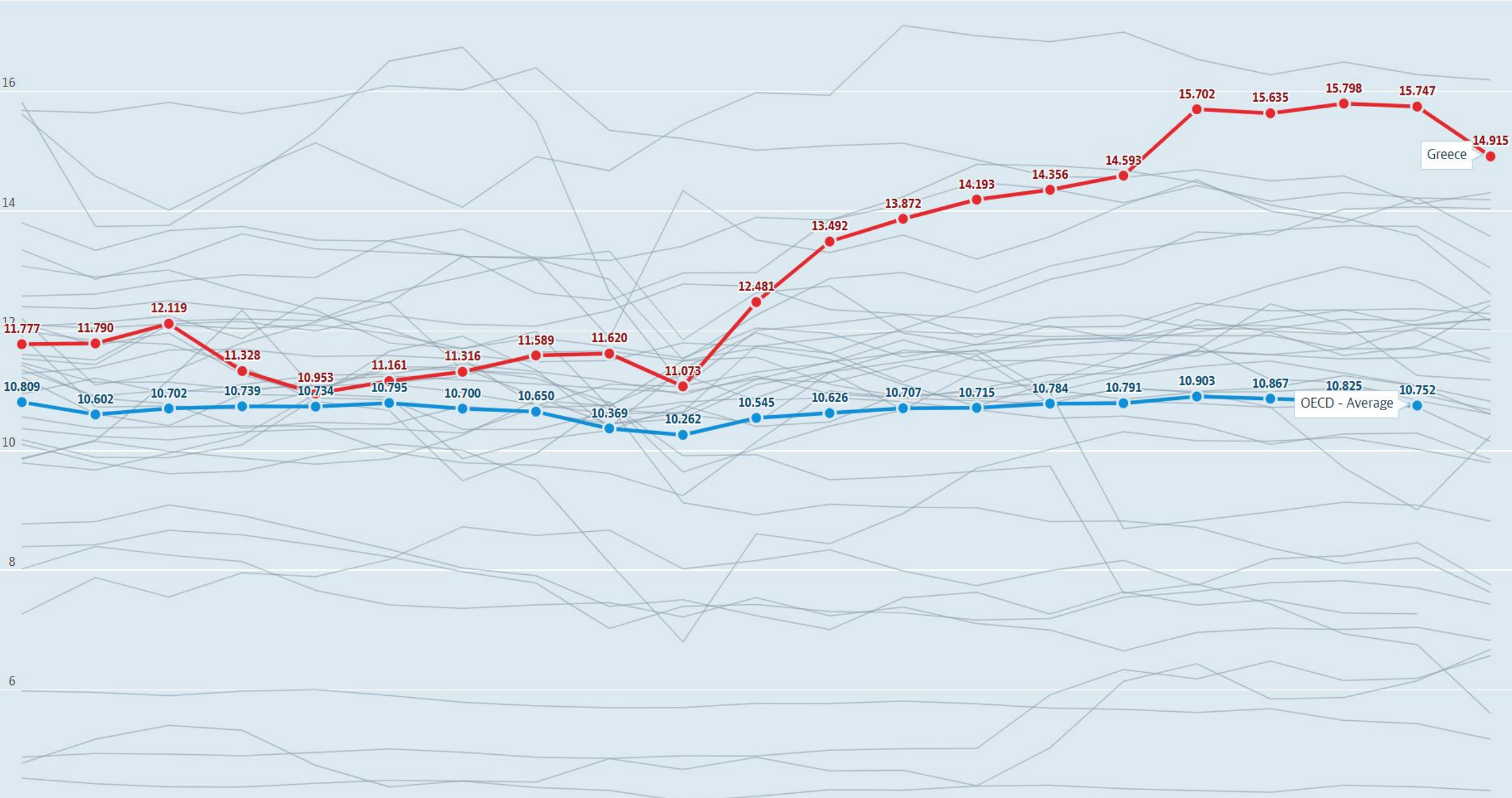
Τα κρατικά έσοδα μέσω των φόρων των φυσικών προσώπων (πολιτών) και νομικών προσώπων (επιχειρήσεων) αποτελούν την σημαντικότερη πηγή των δημοσίων εσόδων. Έτσι η επιβολή υποχρεωτικών φόρων υπέρ του κράτους αποτελεί την φορολογία.

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΦΟΡΩΝ

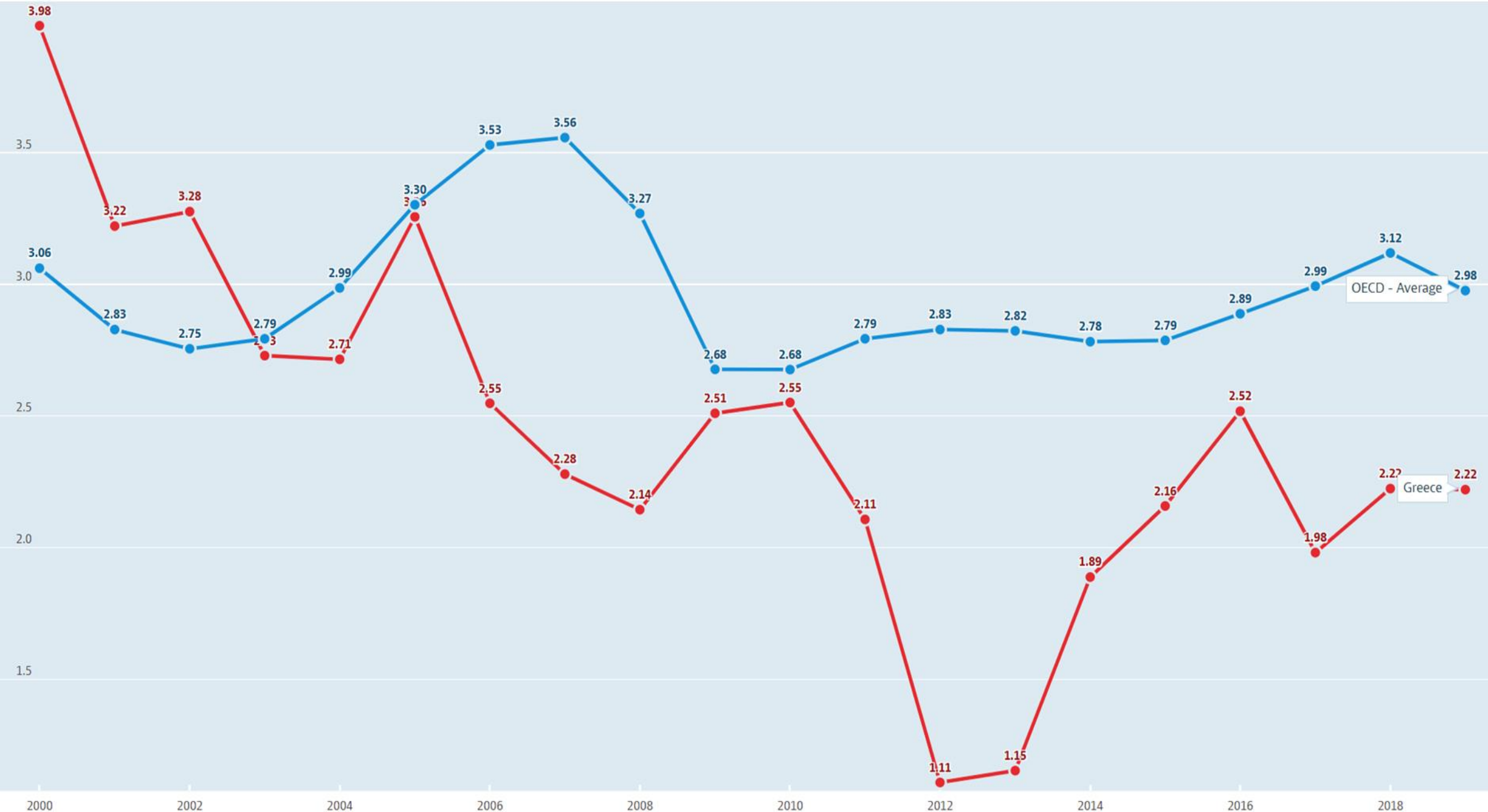

Tax on corporate profits Total, % of GDP, 2000 – 2019

Προσδιορισμός φόρου εισοδήματος στις επιχειρήσεις

Στη συντριπτική πλειοψηφία των χωρών οι επιχειρήσεις συντάσσουν :

- 1) Λογιστικές καταστάσεις οι οποίες απευθύνονται σε οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο θέλει να γνωρίζει την εξέλιξη βασικών οικονομικών μεγεθών της επιχείρησης.
- 2) Φορολογικές δηλώσεις οι οποίες απευθύνονται στις φορολογικές αρχές προκειμένου να προσδιοριστεί το αναλογούν ποσό φόρου.

Εξαιτίας διαφορών που υπάρχουν μεταξύ λογιστικών και φορολογικών Νόμων το λογιστικό αποτέλεσμα συνήθως διαφέρει από το φορολογικό

(λογιστικό εισόδημα # φορολογητέο εισόδημα)

Προσδιορισμός φόρου εισοδήματος στις επιχειρήσεις

Συνολικό λογιστικό κέρδος (κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης)	A
+ Έξοδα μη εκπιπτόμενα φορολογικά	+B
- Έσοδα απαλλασσόμενα του φόρου εισοδήματος	- Γ
- Μεταφερόμενη ζημία προηγούμενων χρήσεων	- Δ
Εισόδημα μετά την φορολογική αναμόρφωση (φορολογική δήλωση)	= A + B - Γ - Δ
Φορολογικός συντελεστής	τ%
Φόρος εισοδήματος	= (A + B - Γ - Δ) x τ%

Η έννοια της φορολογικής συμμόρφωσης

Σύμφωνα με την Αμερικάνικη Εσωτερική Υπηρεσία Εσόδων (IRS), οι φορολογούμενοι συμμορφώνονται όταν:

- 1) υποβάλλουν τις φορολογικές του δηλώσεις εμπρόθεσμα,
- 2) στις εν λόγω φορολογικές δηλώσεις, αποτυπώνονται με ακρίβεια τα εισοδήματα που προκύπτουν.

Με τεχνικούς όρους φορολογική συμμόρφωση σημαίνει απουσία φορο-ΑΠΟΦΥΓΗΣ (tax avoidance) και φορο-ΔΙΑΦΥΓΗΣ (tax evasion)

Φοροαποφυγή: «η εφαρμογή καλά σχεδιασμένων λογιστικών πρακτικών που αποτελούν απόρροια προσεκτικής μελέτης της νομοθεσίας, με μοναδικό στόχο τη μείωση της φορολογητέας ύλης».

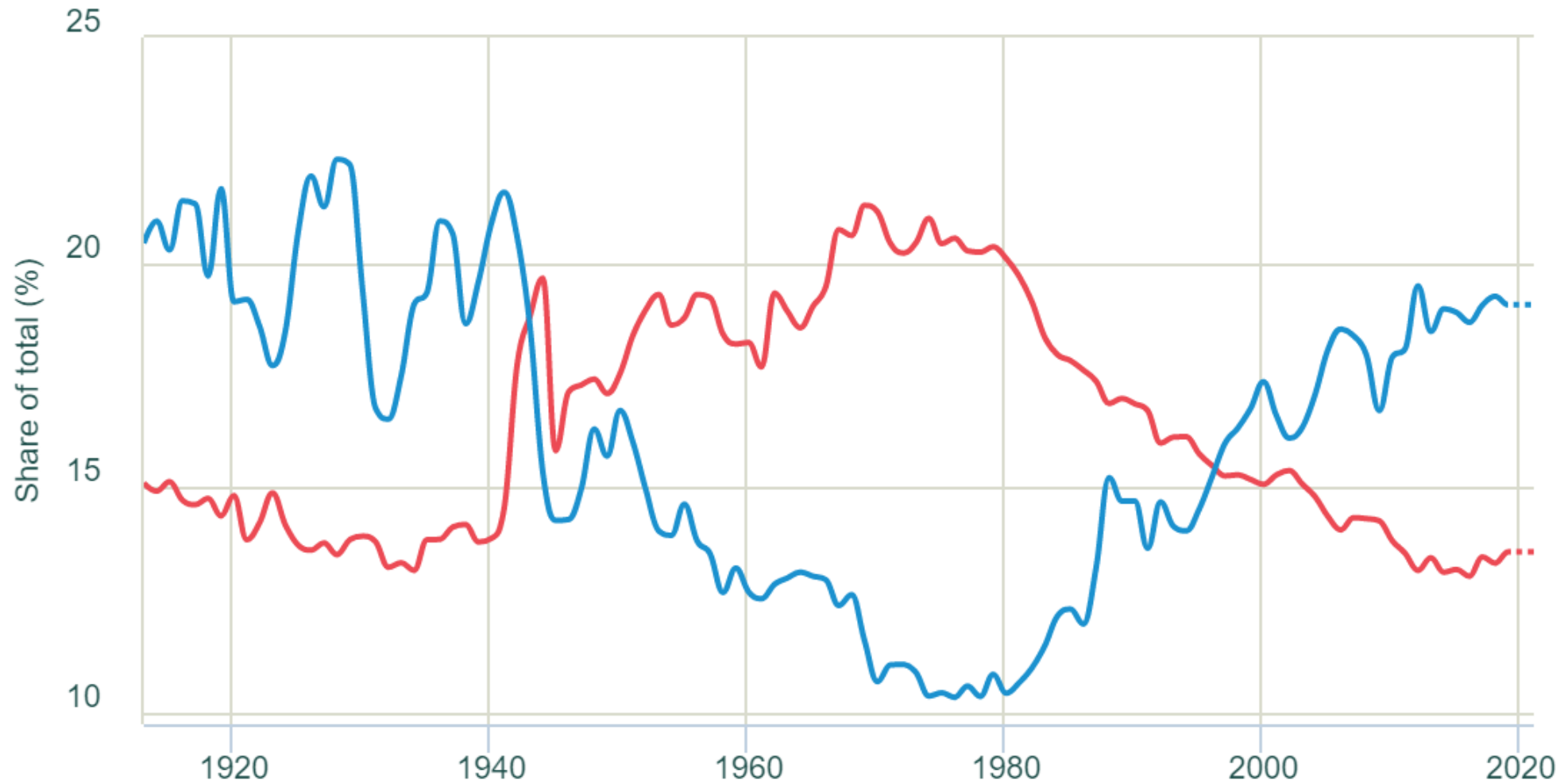
Φοροδιαφυγή: «κάθε παράνομη πράξη ή παράλειψη των φορολογουμένων με απώτερο σκοπό την μείωση ή πλήρη αποφυγή της φορολογικής τους υποχρέωσης παραπλανώντας την φορολογική διοίκηση».

Σύμφωνα με το Tax Justice Network

\$ 427 δις χάνονται ετησίως σε όλο τον κόσμο εξαιτίας της φορολογικής μη-συμμόρφωσης των πολυεθνικών εταιρειών και των πλουσίων

Εταιρεία	Φόρος για το 2021	Προ φόρων κέρδη	ETR
Amazon.com Inc.	\$2.1 B	\$35.1 B	6.1%
Exxon Mobil Corp.	\$262 M	\$9.3 B	2.8%
AT&T Inc.	−\$1.2 B	\$29.6 B	−4.1%
Microsoft Corp.	\$3.3 B	\$33.7 B	9.7%
JPMorgan Chase & Co.	\$2.9 B	\$48.2 B	5.9%
Verizon Communications	\$1.9 B	\$27.2 B	6.9%
Ford Motor Co.	\$102 M	\$10 B	1.0%
General Motors Co.	\$20 M	\$9.4 B	0.2%
Chevron Corp.	\$174 M	\$9.5 B	1.8%
Bank of America Corp.	\$1.1 B	\$30.6 B	3.5%

Income inequality, USA, 1913-2021

— Pre-tax national income | Bottom 50% | share | adults | equal split
— Pre-tax national income | Top 1% | share | adults | equal split

Graph provided by www.wid.world

Μέτρηση Μη-συμμόρφωσης

Μέτρηση φορο-αποφυγής:

- Εύρος διαφοράς Λογιστικού-Φορολογικού εισοδήματος, Book-Tax Differences (BTD)
- Πραγματικός ή αποτελεσματικός φορολογικός συντελεστής, Effective Tax Rate (ETR)

Ο συνολικός φόρος εισοδήματος μιας επιχείρησης στο τέλος του έτους t διαιρούμενος με το προ φόρων λογιστικό εισόδημα στο τέλος του έτους t .

Μέτρηση φορο-διαφυγής:

Ύψος φορολογικών προστίμων ως ποσοστό διαφόρων λογιστικών μεγεθών
(περιουσιακών στοιχείων, κύκλου εργασιών, κερδών, μετοχικού κεφαλαίου)

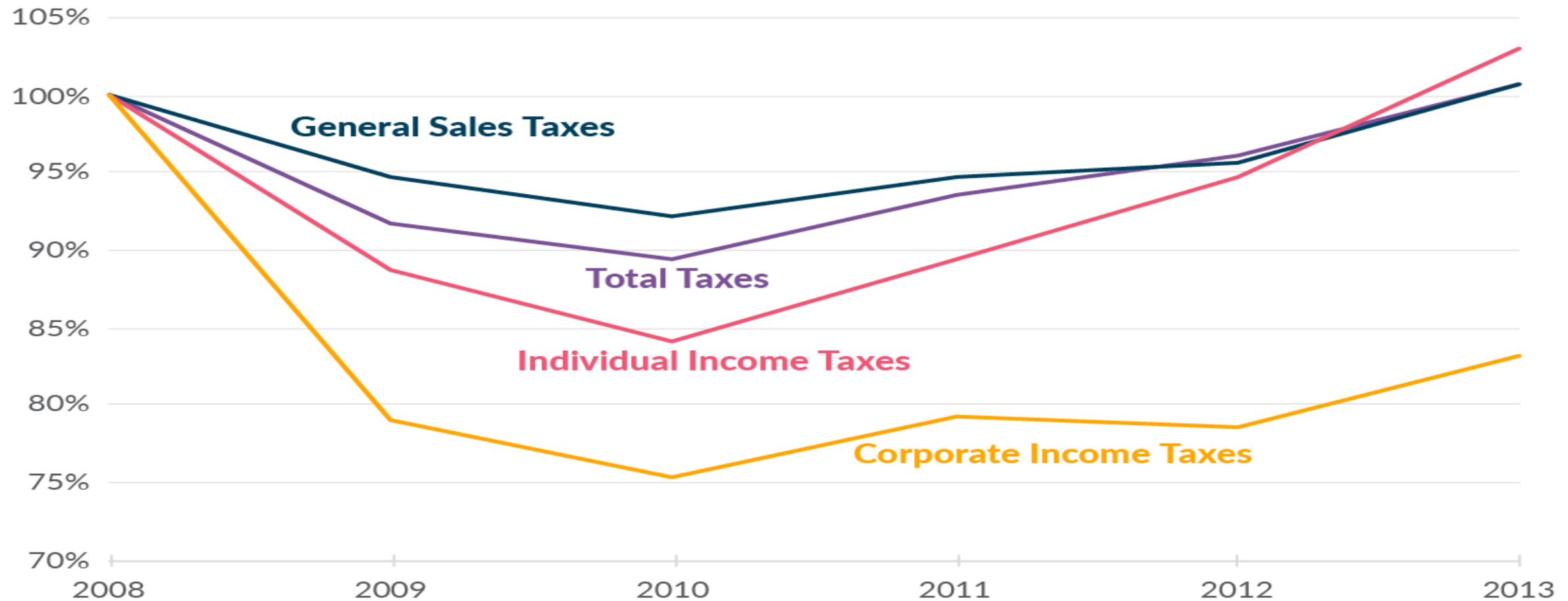
Οικονομικές κρίσεις και μη-συμμόρφωση

Κατά τη διάρκεια οικονομικών κρίσεων, προγενέστερες μελέτες (Brondolo, 2009; Sansac et. al., 2010; Edwards et. al. 2013; Richarson et. al., 2015; Hasan et. al., 2017) αποδεικνύουν ότι η οικονομική ύφεση προκαλεί **επιδείνωση** της φορολογικής συμμόρφωσης των επιχειρήσεων κυρίως λόγω

α) έλλειψης ρευστότητας,

β) επιδείνωσης της επιχειρησιακής απόδοσης

Volatility of State Tax Collections During the Great Recession

Sources: U.S. Census Bureau; Tax Foundation calculations.

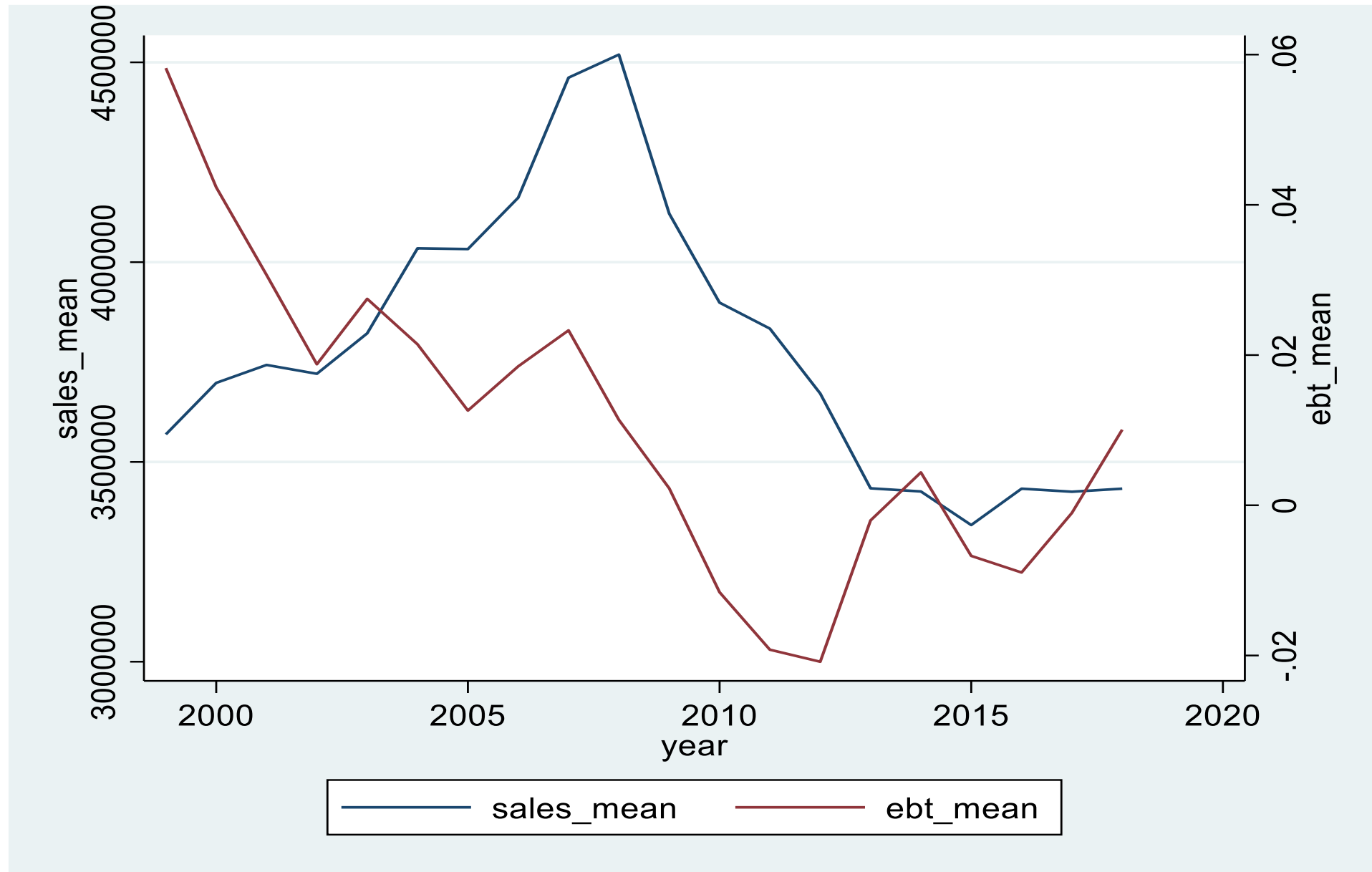
Η Ελληνική πραγματικότητα

Τα στοιχεία που ακολουθούν προκύπτουν από τις

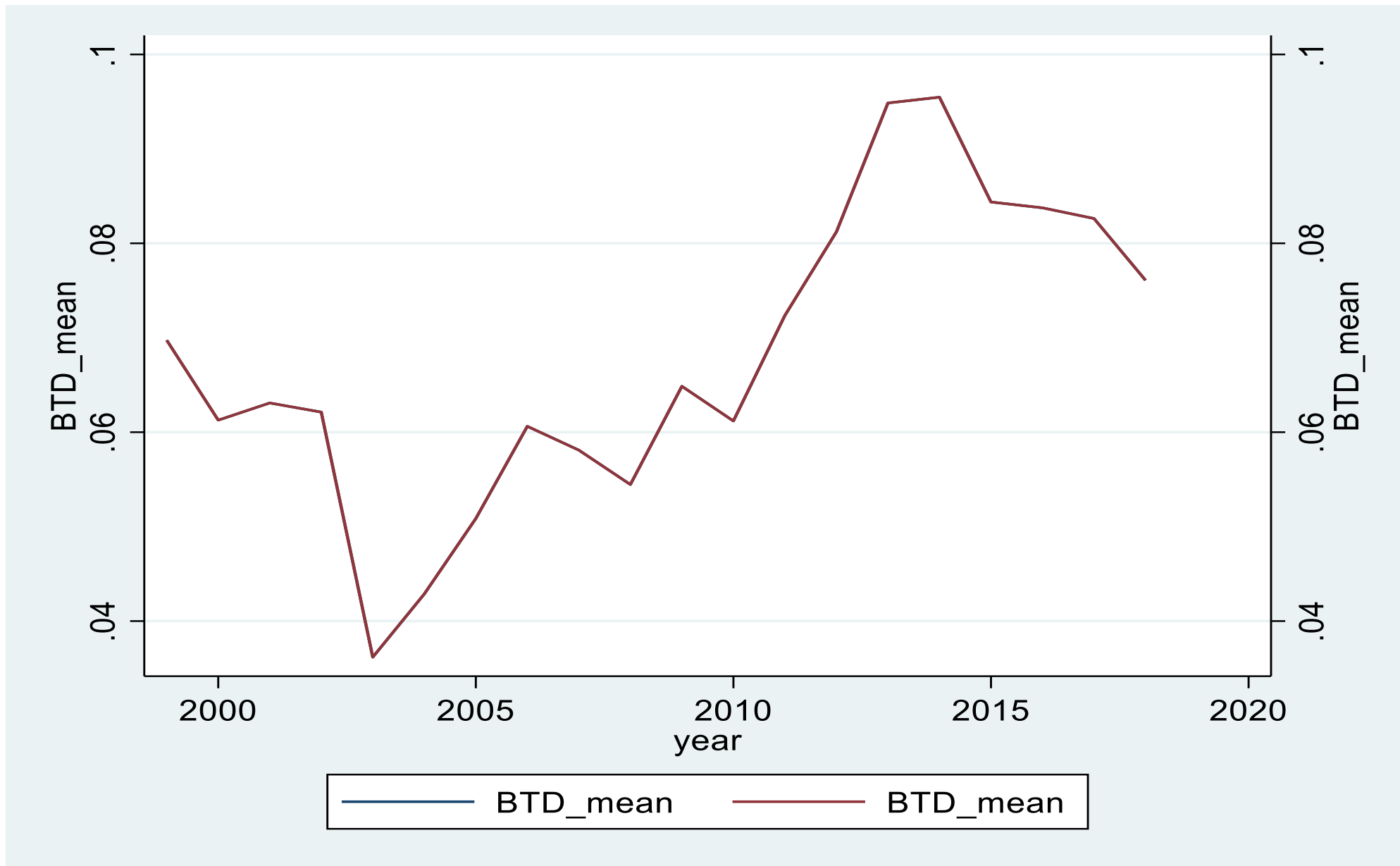
- οικονομικές καταστάσεις (ισολογισμούς, αποτελέσματα χρήσης)
- φορολογικές δηλώσεις

όλων των νομικών οντοτήτων (ΑΕ, ΕΠΕ, ΙΚΕ) όλων των κλάδων στην Ελλάδα για την περίοδο 1999-2018. Ο συνολικός αριθμός παρατηρήσεων αγγίζει το 1,5 εκατομμύρια (κατά μέσο όρο 70.000 επιχειρήσεις ανά έτος).

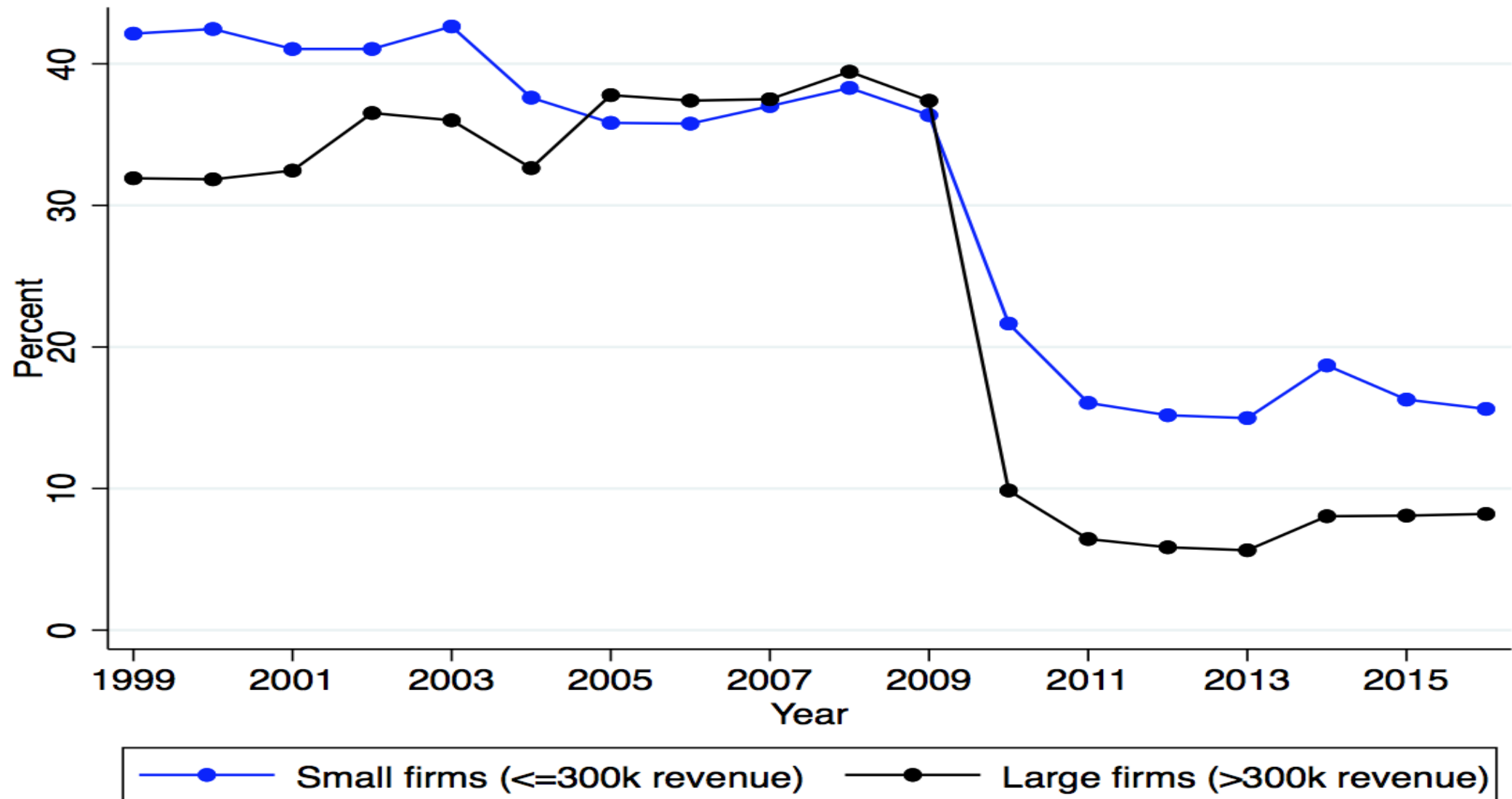
Διαχρονική εξέλιξη πωλήσεων, κερδών προ φόρων

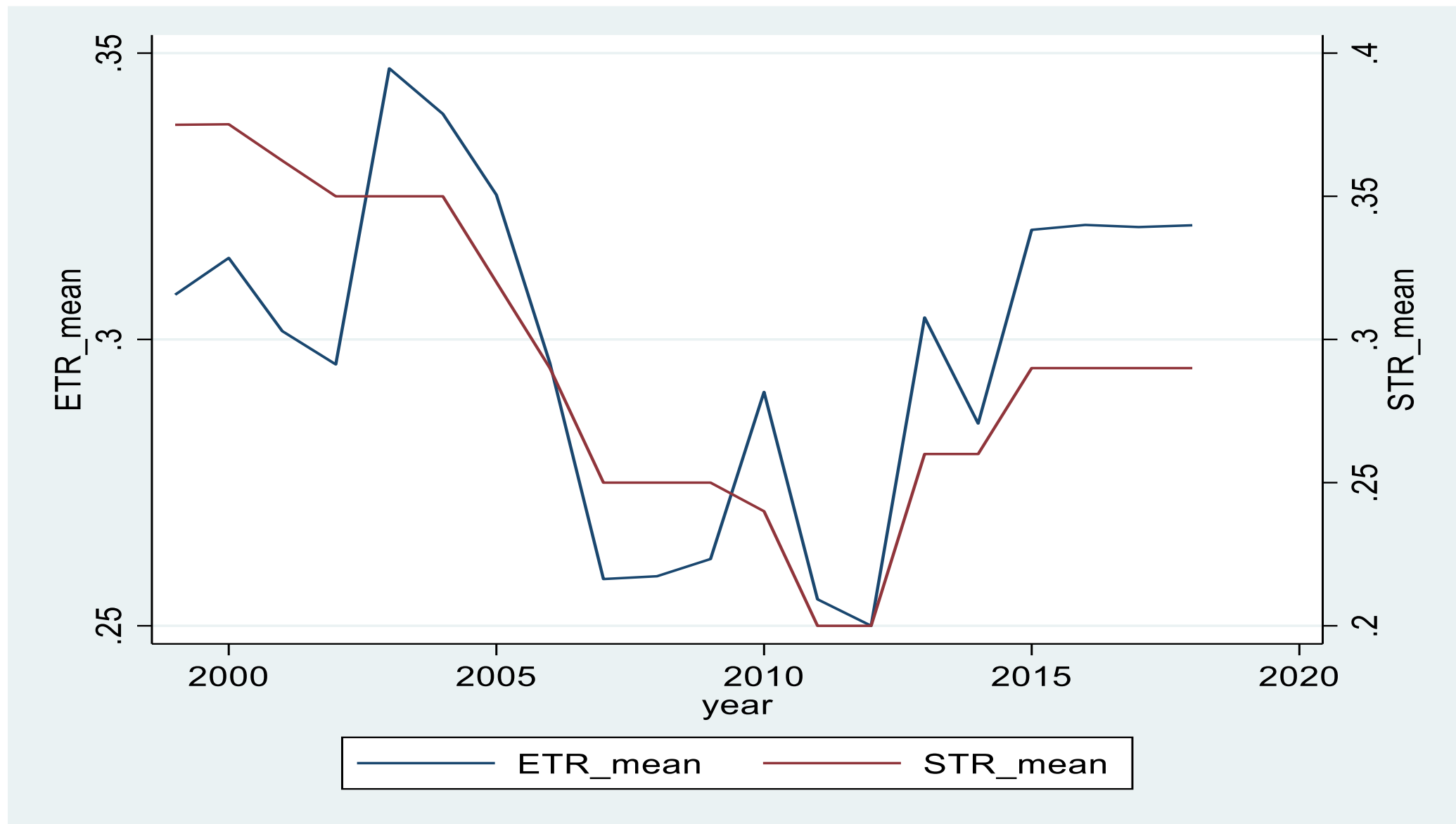
Φοροαποφυγή: BTD (αποπληθωρισμένο με σύνολο ενεργητικού)

Επίδραση νομοθεσίας για την ευθύνη των λογιστών (ποσοστό επιχειρήσεων με BTD=0)

Φοροαποφυγή: ETR και ονομαστικός φορολογικός συντελεστής

Φοροδιαφυγή: Σύνολο προστίμων

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΛΕΓΧΩΝ 2006	ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ 2006	2007	ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ 2007	2008	ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ 2008	2009	ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ 2009	2010	ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ 2010	2011	ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ 2011
5.240	2.835.770.929	4.827	1.857.825.769	3.839	2.217.494.595	5.674	2.203.370.130	3.632	2.160.037.365	1.892	1.900.000.000
15.042		15.917		16.535		15.535		14.097		12.574	
34,84%		32,09%		25,52%		37,72%		24,15%		12,58%	
1.132	380.071.829	1.035	128.076.589	582	92.665.049	725	99.834.190	525	239.606.854	616	100.000.000
22.240		22.261		22997		24318		24457		25383	
5,09%		4,65%		2,53%		2,98%		2,15%		2,43%	

Συμπεράσματα

- Τα ελληνικά δεδομένα επαληθεύουν τα ευρήματα διεθνών μελετών για τη σχέση οικονομικής κρίσης-φορολογικής συμμόρφωσης.
- Φαίνεται ότι η φορολογική συμπεριφορά των επιχειρήσεων γίνεται πιο επιθετική κατά τη διάρκεια της κρίσης.

Πιθανότερα βασικά αίτια:

- μείωση ζήτησης ➡ μείωση εσόδων χωρίς ανάλογη μείωση εξόδων
- δυσχέρεια προσφυγής σε τραπεζικό δανεισμό
- χαλάρωση ελεγκτικού μηχανισμού

ΕΝΑΣ ΜΟΝΟ ΦΟΡΟΣ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΥΠΑΡΧΕΙ:
ΦΟΡΟΣ ΣΤΗ ΒΛΑΚΕΙΑ!

ΩΡΑΙΑ! ΕΜΕΙΣ ΔΕΝ ΘΑ
ΠΛΗΡΩΝΑΜΕ ΤΙΠΟΤΑ!

ΤΟ ΜΥΑΛΟ ΣΑΣ ΣΤΗ
ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ, ΡΕΜΑΛΙΑ!

